

روایت پیاده‌روی اربعین

این کتاب مشتمل بر ۱۷ روایت مردم‌شناختی و جامعه‌شناختی از پیاده‌روی اربعین سال ۱۳۹۶ است که با هدف شناخت حیات دینی و اجتماعی کنونی ایرانیان و خاورمیانه و نیز سایر شیعیان زیر نظر دکتر محمدرضا جوادی یگانه و دکتر محمد روزخوش تحقیق و تدوین شده است.

ناظران این پژوهش در مقدمه این اثر چنین بیان می‌کنند که رویداد پیاده‌روی اربعین نظر بسیاری از تحلیل‌گران را در داخل کشور، منطقه و جهان به سوی خود برگردانده است، اما این رویداد در داخل و خارج از کشور دستمایه تفسیرهای متنوع و متفاوتی قرار گرفته است که با ملاحظه سویه‌های متنوع و متعدد این آیین و نیز مناقشات سیاسی و فکری جاری چندان جای تعجب ندارد. آن‌ها تأکید می‌کنند سیاستمداران و گروه‌های سیاسی و جریان‌های فکری در چارچوب علایق و منافع خویش این رویداد را تفسیر می‌کنند و می‌کوشند معنای مدنظر خویش را به این آیین تحمیل کنند و حتی الامکان به آن رنگ و بوی علایق خودشان را بدهند.

ناظران این اثر با بیان اینکه درخصوص این آیین داده (data) و گزارش‌های مستند زیادی وجود ندارد، به فقدان پژوهش‌های میدانی در این باره اشاره می‌کنند و چنین توضیح می‌دهند که طرح پژوهشی «تدوین گزارش‌های توصیفی از پیاده‌روی اربعین» اساساً با این هدف طراحی شد که شناختی عمیق‌تر و از درون از این آیین به دست دهد؛ شناختی دور از سوگیری و فارغ از پروپاگاندا. آن‌ها هدف از تعریف چنین پژوهشی را دستیابی به گزارش‌های دقیق توصیفی و در واقع مجموعه‌ای از داده‌ها و یافته‌ها بیان کرده‌اند.

به استناد مقدمه این کتاب، نمونه یا پیشینه‌ای از تدوین گزارش‌های توصیفی محققانه و مبتنی بر جزئیات از چنین واقعه‌ای در ایران نمی‌توان یافت. آنچه در این کتاب منتشر شده است، گزارش محققانی است که با حضور در راهپیمایی اربعین، تلاش کرده‌اند توصیف دقیق و روایت محققانه از آنچه مشاهده کرده‌اند، ارائه دهند. محققان این طرح در تدوین گزارش نهایی عمدتاً فرم گزارش روایی و گزارش توصیفی متعارف و درموردی فرم یا ژانر سفرنامه را برگزیده‌اند.

گردآورندگان این اثر با اشاره به اینکه گزارش‌های درج‌شده در این کتاب، ساختار مشابه و کیفیت یکسانی ندارند و عاری از داوری‌های شخصی و کلی‌گویی‌های معمول هم نیستند، اما تأکید می‌کنند که «در لابه‌لای متون این کتاب با توصیف‌ها و روایت‌هایی از میدان تحقیق مواجه می‌شویم که تازه و شایان توجه‌اند. نویسندگان گزارش‌ها، روایت‌هایی از زائران ایرانی و عراقی و پاکستانی و ... ارائه می‌کنند که برخلاف برداشت رسانه‌ای مسلط، از تنوع و تکثر علایق و انگیزه‌ها در این جمعیت خبر می‌دهند؛ تنوعی که البته در پس‌زمینه باوری واحد - اعتقاد به اهمیت و عظمت حادثه کربلا - جریان می‌یابد که همواره از مهم‌ترین مبانی هویتی شیعیان بوده است.»

۱۷ گزارش منتشرشده در این کتاب در چهار فصل تدوین شده است: «روایت تطبیقی»، «تحلیل اجتماعی»، «روایت فرهنگی» و «روایت توصیفی». ویژگی بارز مجموعه حاضر که در ۹۷۱ صفحه تدوین شده، آن است که محققانی با گرایش‌های مختلف تلاش کرده‌اند تا آنجایی که در توان‌شان بوده است مشاهده‌ها و تجربیاتشان را به نحوی مبسوط و با زبانی شفاف روایت کنند. در بیشتر متن‌ها ردپای واضحی از «دغدغه‌های» خود محققان برجای مانده است. این دغدغه‌ها گاه کاملاً منطبق بر نگاه‌های رسمی است و گاه از سنخ بحث‌های روزمره و گاه نیز رنگ‌وبویی

تحلیلی و منتقدانه به خود گرفته است.

همه هدف و امید گردآوردگان مجموعه این بود که به واسطه مطالعه راهپیمایی اربعین، گامی در شناخت حیات دینی و اجتماعی کنونی ایرانیان و خاورمیانه و نیز سایر شیعیان برداشته شود.